

Jakość życia i inne czynniki wpływające na decyzję o eutanazji zwierzęcia

lek. wet. Jolanta Łapińska
zoopsycholog, behawiorysta

Zadaniami personelu weterynaryjnego są rozmowa z właścicielem zwierzęcia i uświadamianie, że podstawą takiej decyzji jest właściwa ocena jakości życia zwierzęcia.

Ze względu na to, że zwierzęta w chwilach zagrożenia ukrywają ból i cierpienie, dokonanie oceny sytuacji przez lekarza weterynarii w czasie konsultacji w lecznicy jest bardzo utrudnione. Dlatego ścisła współpraca pomiędzy lekarzem weterynarii a opiekunem, który widzi zwierzę na co dzień, jest kluczowa przy sporządzeniu obiektywnej opinii dotyczącej jego stanu zdrowia.

Decyzja o eutanazji dla właścicieli zwierząt jest niezwykle trudna i często starają się oni odwlec moment jej podjęcia, mając nadzieję, że problem sam się rozwiąże. Przez to narażają zwierzęta na niepotrzebne i przedłużające się cierpienie. W każdym przypadku to właściciel suwerennie decyduje o eutanazji i nie powinien mieć odczucia, że został nakłoniony do podjęcia takiej lub innej decyzji. Rolą lekarza weterynarii jest natomiast dostarczenie mu narzędzi umożliwiających obiektywną ocenę sytuacji i podjęcie właściwej decyzji.

Na co należy zwrócić uwagę przy podejmowaniu decyzji o eutanazji?

Najważniejszym aspektem jest jakość życia zwierzęcia. Na ocenę jakości życia wpływa poziom dobrostanu zwierzęcia w danej chwili. Dobrostan jest zdefiniowany jako stan zdrowia fizycznego i psychicznego osiągniany w warunkach pełnej harmonii ustroju z jego naturalnym środowiskiem.

Oznacza to, że:

- zwierzę ma apetyt i możliwości jego zaspokojenia poprzez właściwe przyjmowanie wartościowej karmy i wody, stosownie do zapotrzebowania organizmu, nie jest wychudzone wskutek ograniczonego przyswajania przyjmowanego pokarmu,
- zwierzę nie doświadcza dyskomfortu fizycznego, to znaczy, że ma możliwość ruchu, załatwiania potrzeb fizjologicznych z dala od miejsca leżenia (załatwianie się pod siebie jest oznaką braku dobrostanu), nie cierpi z powodu uciążliwych i bolesnych zabiegów,
- zwierzę nie doświadcza dyskomfortu psychicznego spowodowanego długimi okresami izolacji, np. w klatce w klinice weterynaryjnej, brakiem lub ograniczeniem kon-

Zwierzęta żyją krócej niż ludzie, dlatego ich opiekunowie w pewnym momencie muszą zmierzyć się z trudnymi decyzjami dotyczącymi dalszego postępowania wobec swoich pupili, które ze względu na zaawansowany wiek lub chorobę nie są w stanie dłużej żyć w komforcie i dobrostanie.

O JAKOŚCI ŻYCIA ŚWIADCZY RÓWNOWAGA POMIĘDZY:	
odczuciami przyjemnymi:	odczuciami nieprzyjemnymi:
stymulacja umysłowa	ból/dyskomfort
zabawa	nudności
kontakt socjalny	lęk
poczucie kontroli sytuacji	brak poczucia kontroli sytuacji
przewidywalność sytuacji	brak przewidywalności sytuacji
Przewaga odczuć nieprzyjemnych oznacza obniżenie jakości życia.	

Tab. 1. Jak stwierdzić jakość życia zwierzęcia

taktu z opiekunem, pozbawieniem jakiegokolwiek stymulacji umysłowej poprzez spędzanie całych dni samotnie w zamkniętym pomieszczeniu,

- zwierzę nie jest narażone na chroniczny stres z powodu przewlekłego bólu, uciążliwości leczenia, niemożności realizacji naturalnych zachowań.

Zwierzęta nie pojmują stanu cierpienia w czasie teraźniejszym, którego celem ma być osiągnięcia lepszego stanu w czasie przyszłym.

Dlatego ocena ich samopoczucia w danej chwili powinna być traktowana jako ocena jakości życia.

Jednym z najważniejszych czynników wpływających na obniżenie jakości życia jest odczuwanie bólu. Określenie nasilenia bólu chronicznego jest niezwykle trudne i przez to może być zbagatelizowane. Należy także pamiętać, że zwierzęta nie przyzwyczajają się do bólu i stale odczuwają go tak samo dotkliwie. Może to wpływać na ich zachowanie i wywoływać rozdrażnienie, gwałtowne reakcje i zachowania agresywne.

Inne czynniki, poza bólem i cierpieniem, które należy uwzględnić przy podejmowaniu decyzji dotyczącej terminacji życia zwierzęcia to:

- śmiertelna choroba,
- choroba pogarszająca jakość życia zwierzęcia i będąca źródłem jego cierpienia,
- zaawansowany wiek,
- problemy behawioralne wynikające z choroby, które mogą być zagrożeniem dla otoczenia,
- zależność od opieki właściciela i możliwości zapewnienia przez niego wymaganej opieki,
- wspomagane odżywianie,
- upośledzona mobilność.

W dokonaniu obiektywnej oceny jakości życia pomocne są specjalne skale, np. skala HHHHHMM, której nazwa pochodzi od angielskich nazw składowych oceny. Została stworzona przez Alice Villalobos – lekarza weterynarii, pionierkę na polu leczenia raka u zwierząt, członka Veterinary Cancer Society (światowa organizacja zrzeszająca onkologów weterynaryjnych).

David A. Karnofsky w czasie pracy w nowojorskim szpitalu onkologicznym stworzył w 1948 roku skalę oceny jakości życia pacjentów chorych na raka płuc. Skala Karnofsky’ego stosowana była w medycynie do określania stanu ogólnego i jakości życia pacjentów z chorobą nowotworową kwalifikowanych do chemioterapii

bądź radioterapii. W 1991 roku zaczęto ją także stosować do oceny jakości życia pacjentów chorych na AIDS, a po modyfikacji do oceny jakości życia kotów, na których testowano leki przeciwwirusowe.

W następstwie tego została ona zaadaptowana do użytku weterynaryjnego.

Oceny dokonują równolegle właściciel zwierzęcia i lekarz weterynarii i 50% punktów należy właściciela zwierzęcia, a 50% – do lekarza weterynarii. Oceny dokonuje się wg kategorii z tab 3.

Stosowanie ogólnej obserwacji jako narzędzia do oceny obniżania jakości życia wraz z zastosowaniem obiektywnej skali oceny prowadzi do uzyskania pełnej i trafnej oceny. Uzyskane wyniki są podstawą do rozmowy właściciela zwierzęcia z lekarzem weterynarii.

W ocenie sytuacji należy także uwzględnić praktyczne zagadnienia dotyczące jakości życia takie jak:

- możliwość podawania leków przez opiekuna i przyjmowania ich przez zwierzę,
- lęk zwierzęcia związany z podawaniem leków,
- dyskomfort i stres związany z częstymi wizytami w lecznicy,

LICZBA PUNKTÓW	SKŁADOWE OCENY	KRYTERIA OCENY
0-10	Hurt ból	Odpowiednia kontrola bólu, włączając zdolność oddychania. Czy ból jest właściwie opanowany? Czy jest potrzeba podawania tlenu?
0-10	Hunger apetyt	Czy zwierzę je wystarczająco dużo? Czy karmienie z ręki jest pomocne? Czy zwierzę wymaga karmienia przez sondę?
0-10	Hydration nawodnienie	Czy zwierzę jest odwodnione? Jeżeli nie pije wystarczająco dużo, należy zastosować nawadnianie podskórne 2 x dziennie. Czy to jest robione?
0-10	Hygiene higiena	Zwierzę powinno być szczotkowane i czyszczone, szczególnie po załatwieniu się. Należy omijać bolące miejsca. Rany i blizny powinny być utrzymywane w czystości.
0-10	Happiness poczucie szczęścia	Czy zwierzę wyraża radość i zainteresowanie zabawą? Czy zwierzę odpowiada na próby nawiązania interakcji? Czy zwierzę jest w depresji, odizolowane, lęklive, apatyczne? Czy postanie zwierzęcia może być umieszczone blisko centrum życia rodziny, żeby zwierzę nie było odizolowane?
0-10	Mobility mobilność	Czy zwierzę może się poruszać samo, bez asysty? Czy zwierzę potrzebuje ludzkiej pomocy? Czy zwierzę ma ataki, czy się przewraca?
0-10	More good days than bad więcej dobrych dni niż złych	Jeżeli liczba złych dni przewyższa liczbę dobrych, jakość życia jest niewystarczająca.

Tab. 2. Skala HHHHHMM. Wynik < 35 punktów jest przekroczeniem progu sugerującego eutanazję*

*ocena i decyzja o eutanazji należy do właściciela i lekarz weterynarii jedynie może wspomóc w niej właściciela

- działania niepożądane leków,
- stres związany z koniecznością przebywania w klinice/w klatce.
Należy także odpowiedzieć na następujące pytania:
- czy ból jest możliwy do wyeliminowania,
- czy leki poprawią komfort życia zwierzęcia,
- czy są dostępne dalsze opcje leczenia i poprawy kondycji zwierzęcia,
- czy zwierzę ma problemy z wydalaniem i czy załatwia się pod siebie,
- czy podawanie leków i wykonywane zabiegi wiążą się z dużym stresem.

Jeżeli liczba punktów uzyskanych wg skali oceny jakości życia i odpowiedzi na powyższe pytania wskazują na obniżoną jakość życia zwierzęcia, należy podjąć decyzję o eutanazji.

Przy podejmowaniu decyzji należy kierować się przede wszystkim dobrotanem zwierzęcia, ale powinno się także uwzględnić możliwości opieki, jaką właściciel jest w stanie zapewnić zwierzęciu.

KATEGORIA	INDEKS	SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA
Normalna aktywność	0	Zdolny do aktywności sprzed choroby
Ograniczona aktywność	1	Obniżona aktywność w porównaniu z aktywnością sprzed choroby, ale może funkcjonować jako zwierzę towarzyszące
Zaburzona aktywność	2	Pomoc ambulatoryjna w ograniczonym zakresie, spanie i załatwienie potrzeb fizjologicznych w akceptowalnych miejscach
Niezdolność do samodzielnej aktywności	3	Wspomagane jedzenie, załatwianie się pod siebie i w nieakceptowanych miejscach
Śmierć	4	śmierć

Tab. 3. Skala Karnofsky'ego

Lekarze weterynarii winni wspierać i ułatwiać podejmowanie decyzji właścicielom zwierząt, ponieważ zwykle decyzja o eutanazji jest podejmowana zbyt późno. Właściciele zwierząt jednak najczęściej dostrzegają dopiero po fakcie, że zwlekając z decyzją, dostarczyli zwierzęciu niepotrzebnych cierpień, bo wcześniej silne emocje zasłaniały im prawdziwy obraz sytuacji. Wielu właścicieli

nie jest w stanie psychicznie znieść takiej decyzji i w takim przypadku niezbędne są odpowiednia pomoc i wsparcie ze strony personelu weterynaryjnego.

Rozmowa z właścicielem w sytuacji konieczności zakończenia życia zwierzęcia jest jednym z najtrudniejszych zadań lekarza weterynarii, które wymaga empatii i zrozumienia złożoności emocji właściciela. □

reklama ■